

Соціальна філософія

УДК 304.4:316.7:32

Сащук Г. М.

Доктор політичних наук, доцент Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Розглядаються можливості формування інформаційного суспільства в Україні.

Ключові слова: *інформаційне суспільство, інформаційні технології, телекомунікації, індекс розвитку людського потенціалу.*

В Україні за останні роки сформувалися певні фактори соціально-економічного, науково-технічного і культурного розвитку, які можна розглядати як передумови переходу до інформаційного суспільства. Такими передумовами є:

По-перше те, що інформація стає суспільним ресурсом розвитку, масштаби її використання можна порівняти з традиційними (енергія, сировина і т. д.) ресурсами. Вже сьогодні обсяг продажів в Україні тільки засобів обчислювальної техніки й інформатики (в основному ПЕОМ і периферії) сягає мільйона штук у рік і оцінюється, приблизно, у 1,5 млрд. доларів. Як показує світовий досвід, вартість продажів програмного продукту, зазвичай, дорівнює або трохи більше витрат на техніку, а витрати на персональні засоби зв'язку, аудіо- і відеоапаратур порівнянні з витратами на засоби обчислювальної техніки. Ця величина сумарних витрат на інформацію вже має макроекономічну значущість і характеризує зростання використання ресурсу інформації.

По-друге, можна говорити про те, що в Україні сформувався й успішно розвивається вітчизняний ринок телекомунікацій, інформаційних технологій, продуктів і послуг. Обсяг коштів, що циркулюють на українському ринку, досягає 5–7,5 млрд. доларів у рік.

По-третє, загалом в країні розширюється парк ПК, прискореними темпами розвиваються системи і засоби телекомунікації. Зростає кількість корпоративних інформаційних мереж і безупинно збільшується число абонентів світових відкритих мереж. Кількість українських користувачів Інтернету швидко зростає, інтенсивно розширюється національна мережа зв'язку, що використовує супутникові канали. Успішно здійснюється телефонізація країни, стрімко розвивається ринок засобів мобільного зв'язку.

По-четверте, значною мірою автоматизовано багато галузей господарства, банківська сфера і сфера державного керування.

По-п'яте, у суспільній думці складається розуміння актуальності завдання переходу до інформаційного суспільства з політичної та економічної точок зору. Про це свідчить широкий суспільний резонанс Концепції державної інформаційної політики, що може розглядатися як політика забезпечення початкового етапу переходу України до інформаційного суспільства.

По-шосте, сьогодні Україна є частиною світового політичного і економічного співтовариства. У прямому і значенні вона приєднана до іншого світу кабельними і супутниковими каналами зв'язку, що активно використовуються сотнями тисяч стільникових і простих телефонів, факсів, комп'ютерів і т. д.

По-сьоме, сформована і функціонує державна структура, відповідальна за створення і розвиток інформаційно-технологічного базису забезпечення процесів переходу до інформаційного суспільства.

Український шлях до такого суспільства визначається, як і для інших держав, її сьогоднішніми політичними, соціально-економічними і соціально-культурними особливостями. Зокрема, це:

— нестабільність політичного й економічного становища в країні, що не дає змогу швидко й ефективно вирішувати економічні й організаційні проблеми забезпечення переходу до інформаційного суспільства, розрахованого на тривалу перспективу;

— економічні умови, характерні для перехідної економіки України: відсутність вільних інвестицій для фінансування програм і проектів, що реалізують стратегію переходу до інформаційного суспільства;

— зростання інформаційних потреб населення і суспільства загалом в суспільно значущій політичній, економічній і соціальній інформації;

— недостатньо високий (порівняно з розвинутими країнами) рівень розвитку інформаційно-комунікаційної інфраструктури і промислового

виробництва інформаційних засобів, продуктів і послуг, відсутність у держави засобів для їхньої модернізації і розширення;

— динамічний розвиток українського ринку інформаційних і телекомунікаційних засобів, технологій, продуктів і послуг;

— гранично високий рівень монополізації засобів масової інформації, слабка підконтрольність суспільству системи формування суспільної свідомості;

— випереджальне, порівняно з темпами зростання у розвинутих країнах, створення різних систем зв'язку — каналів передачі інформації, комутаційних комплексів, засобів зв'язку і т. д. та індустрії надання інформаційних послуг;

— наявність, в основному, високого наукового, освітнього і культурного потенціалу, створеного ще у СРСР і збереженого в Україні;

— порівняно дешева інтелектуальна робоча сила, що здатна ставити і вирішувати складні науково-технічні проблеми, рушієм якої великою мірою є ентузіазм.

Політичні і соціально-економічні умови, в яких ще приблизно 10 років буде відбуватися перехід України до інформаційного суспільства, істотно відрізняються від умов, характерних для розвинутих країн, досвід, який показує, що кожна країна прямує до інформаційного суспільства своїм шляхом, обумовленим сформованими політичними, соціально-економічними і культурними особливостями.

Вагомий вплив інформаційного чинника на політичний розвиток початку ХХІ ст. значно посилюється у зв'язку з новими можливостями Інтернет-технологій, засобів електронного зв'язку (у тому числі здійснення електронного врядування), вдосконалення різниці телекомунікацій та ін. Оскільки динаміка цих процесів стосується сучасної України, виникає потреба простежити процес становлення ціннісних аспектів комунікативної теорії з визначенням особливостей її впливу на ціннісну основу політичного життя. У цьому контексті український філософ А. Єрмоленко зазначає: «Усвідомлення необхідності морально-ціннісної переорієнтації суспільства й пов'язаний із цим ренесанс практичної філософії загалом, етики зокрема, що його переживають гуманітарні та суспільні науки світу останньої третини ХХ ст., надихають на пошуки нових підходів до розв'язання цих проблем» [1, с. 8].

Спираючись на такий підхід, розглянемо деякі важливі для нинішнього суспільства цінності у контексті наявних можливостей щодо їх

функціонування і вдосконалення в інформаційному суспільстві. Йдеться про знання, суспільну мораль, інноваційний розвиток.

Україна нині належить до країн із високим рівнем розвитку людського потенціалу зі значенням у 72% у 2010 р. і посідає 62 позицію серед 182 країн [2, с. 142]. Індекс розвитку людського потенціалу вимірюється з точки зору тривалістю життя, отримання освіти й уточненого фактичного доходу. За даними рейтингу, в Україні середня тривалість життя 68 років (серед розвинених країн нижча лише в Росії та Казахстані), тривалість освіти — 11 років (нарівні з розвинутими країнами) та ВВП — 6 тис. дол. США (один з найнижчих) серед розвинутих країн). 10 років тому в нас налічувалася 1000 спеціальностей. У 2007 році їх, за даними Міністерства освіти і науки України, стало 140, але вони були адаптовані до європейських стандартів. У перспективі це приведе до того, що українські студенти матимуть можливість навчатися в будь-якому університеті світу. Це позитивна тенденція, оскільки в сучасному світі знання стають важливим економічним ресурсом, а розвинуті країни прогресують за рахунок інтелектуального капіталу і трансферу технологій. В. Кремень доводить, що визначальним фактором забезпечення якості освіти є суб'єкт — суб'єктність освітнього процесу, а основним чинником, що визначає продуктивність освіти, вважає пізнавальну активність особистості.

Отже, у процесі формування конкурентоспроможності майбутніх кваліфікованих працівників має бути врахована подвійна детермінація: залежність від якості професійної діяльності педагогічних працівників та від пізнавальної активності учнів [3, с. 200]. Характеризуючи процес виникнення суспільства знань як якісно новий етап інформатизації, О. Дем'янчук зазначає: «Якщо визначити інформацію як продукт суспільної обробки та застосування об'єктивних даних, отриманих від дослідження природних і суспільних процесів, то, на відміну від неї, знання виступатимуть продуктом індивідуальної обробки та застосування інформації» [4, с. 183].

Своєрідним містком для переходу до суспільства нового типу, побудованого на гармонізованих знаннях (або «К-суспільства»), є інформаційно-комунікативні технології (ІКТ). У цьому контексті, на думку І. Матюшенка, важливого значення набувають знання типу «як співіснувати», які гармонізують внутрішні та зовнішні протиріччя суспільства. Україні, щоб піднятися в рейтингу серед країн, орієнтованих на розвиток знань, необхідно, зокрема, на регіональному рівні стимулювати розробку

механізму «створення території пріоритетного розвитку ІКТ, а також інтеграції зусиль у тріаді «наука — економіка — влада» [5, с. 112].

Понад те, досі не спостерігається однозначного розуміння, що вимірювання виключно показників механістичного ступеня впровадження новітніх інформаційних технологій (хоча навіть тут спостерігаються значні труднощі) жодним чином не передає реальної картини впливу цих технологій на повсякденне життя українців, яке значною мірою вимірюється обсягами використання конкретних послуг, для яких ІКТ є лише засобом, а не самоціллю.

Прикладом подібного неадекватного підходу є вимірювання кількості Інтернет-користувачів в Україні. Показник (за різними підрахунками — від 6 до 17 млн.) видається за величезне досягнення у сфері інформатизації. Водночас, за даними Інституту соціології НАНУ, 54,7% українців і досі не користуються комп'ютерами (а це близько 18 млн. громадян!). Проте порівняно з показниками восьмирічної давнини можна відзначити суттєве зростання кількості обізнаних — тоді комп'ютерно-неосвічених було аж 79,8%. Але така буцімто позитивна динаміка є оманливою, бо досягається виключно за рахунок демографічних зрушень.

Якщо врахувати підростаюче покоління українців (які практично на стовідсотковому рівні використовують комп'ютери), то показник насправді мало змінився: його «відкоригувало» зростання кількості молоді та відхід старшого покоління. Що може означати лише одне: фактичну відсутність державної політики із залучення до нових ІТ старших поколінь українських громадян [6].

Основна дискусія довкола показника Інтернет-користувачів в Україні точиться щодо вибору конкретної методології дослідження, яка впливає на кінцевий показник. Водночас доводиться констатувати практичну відсутність достовірної статистики відносно того, як саме громадяни України використовують Інтернет і виокремити ключові тенденції у зростанні загальної кількості.

За даними одного з досліджень Інституту соціології НАНУ, навіть у кризові 2008–2009 рр. попит на Інтернет-послуги не зменшувався, а, навпаки, зростав, що з огляду на характер досліджуваного питання, є важливішим параметром значення мережі Інтернет для наших громадян, ніж загальна тенденція до зростання в період з n до m року.

У найзагальніших випадках надається статистична інформація про узагальнені напрями використання громадянами ІТ (розваги, новини,

робота, спілкування тощо), однак практично відсутня конкретизація цих форм діяльності. У даному ж питанні саме конкретика дає підстави для висновку про те, чи дійсно вплинули ІТ на життя суспільства, чи продовжують вони виконувати лише «фонову» функцію (на кшталт використання сучасних комп'ютерів лише як друкарських машинок).

Винятком є статистичні дані з економічної сфери, які дають можливість стверджувати, що українці в окремих напрямках життєдіяльності дійсно починають використовувати ІТ для полегшення свого існування чи пришвидшення певних цілком реальних процесів.

Так, якщо ще декілька років тому покупки в Інтернет-магазині були відносно екзотикою, то на сьогодні більше 10 млн. українців як мінімум один раз на рік купували товари чи послуги у віртуальних магазинах. Понад те, саме сектор Інтернет-магазинів дає змогу задовольнити навіть найбільш незвичні сектори людського буття. Наприклад, співробітники Державної пенітенціарної служби в Харківській області розробили віртуальну «Бандерольку» (<http://banderolka.com.ua/>), що спрямована на забезпечення продуктами і товарами першої необхідності ув'язнених [7, с.10]. У тій же Харківській області розпочався експеримент щодо надання засудженим можливості спілкуватися з родичами через систему Skype.

Активно розвивається ринок Інтернет-банкінгу — його користувачами вже є близько 22% українських користувачів мережі Інтернет, а це близько 3–3,5 млн. осіб (хоча близько 99% користувачів здійснює менше ніж 5 операцій на місяць, що відповідає суто утилітарному використанню системи — сплата рахунків за послуги ЖКГ, поповнення мобільних телефонів тощо). За даними дослідження компанії Touchpoll, ще 11% планують почати використовувати таку систему в найближчому майбутньому, а потенційно вже в 2012 році загальна кількість користувачів систем Інтернет-банкінгу може збільшитися до 15–17 млн.

Варто зазначити, що значною мірою недостатньо високі темпи опанування нашими громадянами цієї технології обумовлюється фактором неознаності про її існування: лише 46% від загальної кількості українських користувачів мережі Інтернет взагалі знають про існування послуги Інтернет-банкінгу [8].

На подібній основі розвиваються системи експрес-платежів, що також дає змогу сплачувати значну кількість рахунків (ЖКГ, стаціонарного зв'язку, теплопостачання тощо). Такі компанії підписують спеціальні угоди, відповідно до яких вони отримують можливість

надавати користувачам можливість сплачувати основні види рахунків. Водночас це вже зараз обумовлює питання виведення на якісно новий рівень забезпечення приватності («прайвесі») та безпеки персональної інформації, оскільки за умов низької обізнаності українських громадян з принципами безпеки в мережі Інтернет вони можуть стати (і реально стають) жертвами злочинців.

Суспільна мораль. Ефективність інформаційного впливу в сучасних умовах пов'язана з урахуванням комунікатором домінуючих настроїв певних груп населення, їхнього морально-психологічного стану, рівня мотивації щодо активної громадської діяльності. Морально-етична сфера «стає для сфери політичної комунікації джерелом норм та орієнтирів», на основі якого відбувається взаємодія соціальних суб'єктів. Відтак й публічна сфера загалом «визначається як особливе середовище спілкування членів демократичного суспільства, певний контекст реалізації комунікативного аспекту громадянських прав та свобод, що становить обов'язкове підґрунтя громадянського суспільства» [9, с. 9].

Сучасна людина опиняється в скрутному становищі з погляду відбору корисної для неї інформації, що обумовлене перенасиченням соціокультурного простору суперечливою інформацією та маніпулюванням людьми за допомогою інформації [10].

Як вважає В. Семиколенов, будь-який інформаційний вплив слід оцінювати з погляду смислу й користі, з погляду того, які саме цінності, зокрема моральні, утверджуються. Це необхідно хоча б з огляду на те, що інформація, як правило, не є морально нейтральною.

Сьогодні існує досить швидкий спосіб отримання знань — за допомогою засобів масової комунікації. Сучасна культура пропонує інформаційне різноманіття, тому нівелюється значення досвіду й настає неможливість рефлексії тієї інформації, що надходить. Однак саме досвід та моральна рефлексія інформації могли б дати найдоцільніший спосіб дій і створити передумови для визначення моральної норми.

Мораль розглядають як «ефект самоорганізації інформації» [11]. Йдеться про інформацію, отриману в процесі виховання та соціалізації, таку, що постійно транслюється в культурі за допомогою засобів масової комунікації та мережі Інтернет. Простежується така закономірність: чим більше людина залучена до інформаційного потоку, тим більше вона залежна від інформаційного впливу, маніпуляцій за допомогою інформаційних технологій, якщо не має певних механізмів захисту. Будь-яка інформація, яку людина отримує непрямо (у випадку опису світу) чи

жорстко (у випадку безпосереднього стосунку до цінностей чи моралі), впливає на світогляд чи моральні установки.

Однією із серйозних проблем сучасності є «інформаційне забруднення». З інформацією, що надходить до людини, необхідно щось робити — відкинути одразу як непотрібну, а то й шкідливу, чи обдумати, проаналізувати та згодом використати. Як наголошують дослідники, швидко відсортувати інформацію може лише людина з дуже чіткою світоглядною позицією, з усвідомленою шкалою цінностей.

На думку В. Семиколенова, руйнуючи мораль, інформаційне суспільство руйнує системоутворювальний фактор, який нічим замінити, оскільки мораль є антропологічною характеристикою людини. Постає питання про шкалу моральних цінностей, яку можна «прикласти» як лінійку до вчинків людини і виміряти, наскільки далеко вона відійшла.

Характерною рисою інформаційного суспільства є масова комунікація, основні складові такі: масова аудиторія, масова інформація та ЗМК як засіб трансляції цієї інформації до аудиторії. Масовою аудиторією називають незібрану публіку, яка формується мас-медіа та є її постійним споживачем [12, с. 54]. З одного боку, відзначають активність масової аудиторії, називаючи її активним соціальним суб'єктом у питанні вибору — що їй читати, слухати, переглядати. З іншого боку, вибір обмежується тим, що пропонують ЗМК, тобто «аудиторія, як і будь-яка категорія суб'єктів соціальної дії, не має повної свободи дії. Вона є об'єктом рекомендацій, впливів та обмежень» [13, с. 110].

Слід наголосити, що зміст моральної парадигми не виробляється масами, а задається тими, кому належить влада, інформація та можливості впливу за допомогою інформаційних технологій. Про природу масової інформації з погляду впливу на масову аудиторію можна судити з характеристики Д. Ольшанським комунікативного повідомлення як «згустку інформації про якийсь факт, що трапився. Проте якщо інформаційні факти в житті і бувають «самі по собі», то інформаційних повідомлень про «самі по собі факти» у масовій комунікації не буває... Так чи інакше, об'єктивно чи суб'єктивно, свідомо чи несвідомо, цілеспрямовано чи спонтанно до інформації про факт додається ставлення до нього» [14, с.299].

Таким чином, з одного боку, повідомлення про факт не може бути «в чистому вигляді», оскільки й сама комунікація не є «дистильованим процесом передачі інформації», не пов'язаним із впливом на людей [15, с. 11]. З іншого боку, ставлення до фактів формується ЗМК і має без-

посередній вплив на масову аудиторію, її настрої. І навіть у природі факту закладене поняття оцінки, оскільки це «відображене у свідомості явище, про яке є знання і яке оцінюється як істинне знання» [12, с. 68]. Слід пам'ятати, що боятися слід не оцінки, а фактологічно фальшивого судження.

Отже, система цінностей покликана регулювати надмірні перевантаження для політичної системи, які можуть призвести до непередбачуваних наслідків. Не враховуючи ціннісної основи суспільства, ми відштовхуємося від проблеми за принципом: як здійснюється управління країною, а треба: хто і за допомогою яких механізмів управляє країною. Важливий акцент на пріоритетності ролі культури в суспільному розвитку зробив ще у середині ХХ ст. Н. Вінер, який, зокрема, зазначав, що наша життєва мета повинна виходити за рамки проблеми продовження індивідуального існування. Відповідно, справжня мета людського життя — не та, яку ми самі собі приписуємо, а та, до якої прагне наше безперервне буття [16].

Інновації. Процес виробництва нових знань у сучасних умовах безпосередньо пов'язаний з якісним розвитком українського суспільства. Інформаційне забезпечення інноваційних процесів в Україні «відіграє винятково важливу роль в оцінці ситуації, що складається у сфері науково-технічного розвитку, та вкрай необхідне для підвищення ефективності всієї системи управління наукою і технікою» [17, с. 66].

Інформаційне забезпечення інноваційних процесів, на думку українського економіста І. Павленка, включає такі завдання: досягнення високої конкурентоспроможності на світових ринках; забезпечення необхідних темпів імпортозаміщення; досягнення високої частки експорту високотехнологічної продукції в загальному обсязі експорту; забезпечення оптимальних темпів відновлення продуктів і технологій; досягнення високого технологічного рівня виробництва; економічно доцільне використання усіх видів ресурсів; поліпшення умов праці; зниження забруднення навколишнього середовища; вплив на економіку регіонів [18, с. 67].

Інноваційний розвиток у комунікаційній сфері останнім часом виявляється в перспективах створення електронного урядування, під яким розуміється перенесення діяльності уряду в Інтернет, тобто організація управління державою і взаємодія з громадянами через інформаційні мережі. Особливість електронного урядування «полягає в об'єднанні за допомогою Інтернет-технологій усіх міністерств і відомств у єдиний

комплекс з вищим ступенем інтегрування внутрішніх процесів (документообіг) і єдиним інтерфейсом (вікном взаємодії) з громадянином (користувачем). У результаті громадянин «дістає можливість спілкуватися не з п'ятьма відомствами по черзі, а з єдиним електронним посередником, що презентує їх усіх одночасно» [19, с. 116].

Інноваційність суспільно-політичного впливу інформації полягає в її спроможності ініціювати та контролювати процеси, параметри яких є набагато вищими за цінність самої інформації. Розвиток засобів інформатизації та комунікації, що трансформують і дозують інформацію, сприяє створенню можливостей та передумов для встановлення інформатизаційного управління суспільством, в якому влада базується і реалізується через панування над управлінням інформаційними потоками.

Отже, ціннісно-комунікаційний простір не лише дає змогу розширювати можливості системи державного управління, а й створює передумови для формування глибоко усвідомленого процесу взаємодії влади і народу, для якісного зміцнення політичної системи суспільства перехідного типу в умовах підвищеної динаміки суспільних процесів. Ціннісно-комунікаційний простір має розглядатися як своєрідне інтегративне поле, в якому відбуваються інші суспільно-політичні явища і процеси. Сьогодні не викликає сумніву, що від рівня демократичності суспільства, його відкритості, свободи особистості залежить економічний, соціально-політичний, науково-технічний, духовно-культурний розвиток. Це відбувається тому, що демократичні цінності є умовою творчості, ініціативи особи і людських спільнот, що неминуче пов'язано з їхньою рішучістю взяти на себе відповідальність за свою діяльність та її наслідки. Адже інформована людина — це особистість, яка може вільно робити свідомий політичний вибір, приймати політичні рішення відповідно, а не всупереч своїм інтересам і поглядам, об'єктивно оцінювати владу, її окремих представників, політиків, кандидатів на виборні посади, бути вільною від спроб політичної маніпуляції.

Список використаних джерел:

1. Єрмоленко А.М. Комунікативна практична філософія [Текст]: підручник/А.М. Єрмоленко. — К.: Лібра, 1999. — 488 с.
2. Реальное богатство народов: пути к развитию человека: Доклад о развитии человека 2010 [Текст]. — М.: Весь Мир, 2010. — 244 с.

3. Кремень В. Філософія управління [Текст]/В. Кремень, С. Пазинич, О. Пономарьов. — Харків: НТУ «ХП», 2008. — 248 с.
4. Дем'янчук О.П. Відповідність нинішньої системи управління й вироблення державної політики вимогам суспільства знань [Текст]/О.П. Дем'янчук//Наукові праці: наук.-метод. журнал. — Миколаїв: Вид-во МДГУ ім.П. Могили, 2006. — Т. 54. — Вип. 41: Політичні науки. — С. 182–186.
5. Матюшенко І. Інформаційні технології як вирішальний фактор розбудови економіки знань в Україні і її регіонах [Текст]/І. Матюшенко//Управління інноваційним процесом в Україні: проблеми, перспективи, ризики: зб. тез доповідей Міжнародної наук.-практ. конф. (Львів, 11–13 травня 2006 р.). — Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2006. — С. 56–67.
6. Половина українців досі не вміє користуватися комп'ютером [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://life.pravda.com.ua/society/2011/08/4/82906/>. — Назва з екрану
7. Половина українців досі не вміє користуватися комп'ютером [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://life.pravda.com.ua/society/2011/08/4/82906/>. — Назва з екрану
8. Рейтинг самых «электронных» банков Украины [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.investgazeta.net/finansy/rejting-samyh-elektronnyh-bankov-ukrainy-161500/>. — Назва з екрану.
9. Тихонова С.В. Социальная мифология в коммуникационном пространстве современного общества [Текст]: автореф. дис. на соискание учен. степени доктора филос. наук: спец. 09.00.11 «Социальная философия»/С.В. Тихонова. — Саратов, 2009. — 36 с.
10. Семиколонов В.Н. Роль моральной парадигмы в информационном обществе [Текст]/В.Н. Семиколонов//Культура народов Причерноморья. — 2005. — № 63. — С. 156–160.
11. Семиколонов В.Н. Влияние информационных технологий на мораль [Текст]/В.Н. Семиколонов//Культура народов Причерноморья. — 2004. — № 56. — Т. 2. — С. 141–145.
12. Семиколонов В.Н. Влияние информационных технологий на мораль [Текст]/В.Н. Семиколонов//Культура народов Причерноморья. — 2004. — № 56. — Т. 2. — С. 141–145.

13. Лалл Дж. Мас-медіа, комунікація, культура. Глобальний підхід [Текст]/Дж. Лалл. — К.: К. І. С., 2002. — 264 с.
14. Ольшанский Д. В. Психология масс [Текст]/Д. В. Ольшанский. — СПб.: Питер, 2001. — 368 с.
15. Різун В. В. Лінгвістика впливу [Текст]: монографія/В. В. Різун, Н. Ф. Непійвода, В. М. Корнеєв; упорядник тексту Т. В. Скотникова. — К.: ВПЦ«Київський університет», 2005. — 150 с.
16. Винер Н. Кибернетика и общество [Електронний ресурс]/Н. Винер. — Режим доступу: <http://grachev62.narod.ru/wiener/cybsoc.htm>. — Назва з екрану.
17. Павленко І. А. Економіка та організація інноваційної діяльності [Текст]: навч. посібник/І. А. Павленко — [2-е вид., без змін]. — К.: КНЕУ, 2006. — 150 с.
18. Павленко Р. Гуманітарні аспекти інформаційної безпеки: виклики і відповіді [Текст]/Р. Павленко//Людина і політика. — 2001. — № 3. — С. 15–22.
19. Інноваційний розвиток України: політико-правові аспекти [Текст]: монографія/за ред. В. П. Горбатенка. — К.: ТОВ «Видавництво Юридична думка», 2006. — 248 с.

Стаття надійшла до редакції 16.08.2013 р.

Saschuk G. N. Перспективы развития информационного общества в Украине

Рассматриваются возможности формирования информационного общества в Украине.

Ключевые слова: *информационное общество, информационные технологии, телекоммуникации, индекс развития человеческого потенциала.*

Saschuk G. N. Perspectives of information society development in Ukraine

Opportunities of the information society in Ukraine are analyzed.

Keywords: *information society, information technology, telecommunications, human potentialb development index.*